

LIBERATIO „E VOTO DORDRACENO”

DS J. FRANCKE

Broeders en Zusters!

Gelijk U bemerkt is de titel van mijn toespraak een mondje Latijn. En U zoudt kunnen denken, dat de oorzaak voor die Latijnse titel gezocht moet worden in het feit, dat wij hier op een Theologische Hogeschooldag zijn, dus in de buurt van een wetenschapscentrum, waar het klassieke en ook het patristische Latijn niet onbekend is, zodat het wel staat om als gewone dominee enkele Latijnse woorden te stamelen. In werkelijkheid ligt de zaak echter anders. Het ware vanzelfsprekend gemakkelijk geweest, om de titel in ronde Hollandse woorden te geven. Want getrouwelijk in het Nederlands overgezet zijnde betekenen die Latijnse woorden: Vrijmaking „in overeenstemming met de wens, welke op de Dordtse Synode is uitgesproken”. Doch het gaat ons in die Latijnse woorden om de historische geur en kleur en kracht! Ja méér dan dat: ze zijn uitdrukking van een Schriftuurlijke bede en gelofte; ze hebben het karakter van een belijdenisuitspraak! „E voto dordraceno” is een staande uitdrukking geworden en onder ons ook allerm minst onbekend. Immers, de uitgebreide verklaring van de Heid. Catechismus van de hand van Dr. Kuyper Sr. eerst in „De Heraut” artikelsgewijze verschenen en daarna gebundeld op tafel gelegd, draagt dezelfde titel, in de wandeling afgekort tot „E VOTO”. Dr. Kuyper schreef in 1892 in het „voorwoord”, dat zijn toelichting op de Heid. Catechismus beschouwd moet worden in verband met hetgeen destijds te Dordrecht plaats greep. Wij gaan nu niet onderzoeken, of Kuyper genoemde werk werkelijk in overeenstemming is met de bede en gelofte op de Dordtse Synode van 1618/19 uitgesproken en afgelegd. Daarover zou veel te zeggen zijn. En wij menen, dat op onderscheiden punten Kuyper's catechismusverklaring fundamenteel afwijkt van hetgeen onze vaders in Dordrecht hebben beleden. Zodat de titel het werk niet dekt. Doch wij willen wel noteren, dat in Kuyper's hart de begeerte levend was, om in aansluiting bij het reformatorisch belijden de Schriftuurlijke leer te ontvouwen. En dat is een machtig ding, al moet worden betreurd, dat het resultaat niet in alle opzichten aan die begeerte beantwoordt. Ja, wij kunnen nog een stap verder gaan: juist hetgeen de geleerde schrijver ook in dat boekwerk over verbond en doop en kerk heeft geboden is mede oorzaak geweest, dat de strijd om de Schriftuurlijke belijdenis van genoemde zaken zich in de kerken heeft toegespitst. En wel zó toegespitst, dat het tot een liberatio, een vrijmaking, moest komen. En daarom is er alle aanleiding om opnieuw aan de orde te stellen het thema: wat is in overeenstemming met de wens, welke op de Dordtse Synode is uitgesproken? en is de vrijmaking van 1944 daarmee in overeenstemming?

Om die vragen te beantwoorden zullen wij derhalve eerst dienen te weten wat daar in Dordrecht heeft plaats gegrepen.

Gelijk U weet, was de Dordtse Synode saamgeroepen om een beslissing te nemen inzake de geschillen tussen de Remonstranten en de Contra-Remonstranten, tussen — „ruw” gezegd — de aanhangers van Arminius en diegenen, die het met Gomarus hielden. Meestal zegt men, dat het fijne leerpuntje in die kerkstrijd was de uitverkiezing. En dan wordt er aan toegevoegd, dat zulks ook overduidelijk zou blijken uit het resultaat van die Synode: de Dordtse Leerregels. Ook dat lijkt ons wel wat „ruw” gezegd. Want één blik in die Leerregels kan een ieder ervan overtuigen, dat het preciese punt daarmee niet is aangegeven. De spil, waar alles om draaide, was, of de in zonde gevallen mens nog zodanige krachten in zijn wil heeft overgehouden, dat hij met de Goddelijke genade kan meewerken tot bekering en wedergeboorte, dan wel die wederbarende werking des Heiligen Geestes kan verhinderen. Met andere woorden: of het, wanneer nu God zijn werk heeft volbracht, alsdan nog in de macht des menschen zou staan wedergeboren te worden of niet wedergeboren te worden, bekeerd te worden of niet bekeerd te worden, gelijk paragraaf 12 van het 3e en 4e hoofdstuk der Leerregels het uitdrukken. Het kwam derhalve uiteindelijk hierop neer, of de oude Pelagianen uit de tijd van Augustinus toch nog geheel of gedeeltelijk gelijk zouden hebben. Wij gaan ons daarin niet verder verdiepen. Want ons interesseert nu een ander punt.

Zoals U bekend is, waren er op die Dordtse Synode

want buiten is de hel. We moeten nooit een lastpost afvoeren van onze ledenlijsten en naar een „andere kerk” laten gaan, wanneer we belijden, dat er geen andere kerk is. Wanneer we geen „kerkpluriformiteit” erkennen, moeten we, wanneer we met mensen te doen hebben, die ons niet liggen, of waarmee we het niet vinden kunnen, ook niet willen profiteren van wat we om der wille van de belijdenis niet erkennen.

Spr. wees er op met dit alles niemand persoonlijk te bedoelen, geen man en geen krant en geen groep. Maar er zijn veel misverstanden. En we zullen allemaal met elkaar allereerst de Kerk moeten gaan zien in haar breedheid, naar onze belijdenis, zó breed, dat we durven zeggen: hier of naar de hel.

Hier begint de weg van de sanering.

vele buitenlandse afgevaardigden. Er waren afgevaardigden uit Groot-Brittannië, Engeland; uit de Paltz (Duitsland), uit Hessen (idem); uit Zwitserland, uit de kerk van Genève, uit de kerken van Bremen en Embden (Duitsland). In het geheel 23 „uitheemse” gereformeerden. Het was dus een werkelijk oecumenische geref. synode!

En nu heeft zich de arbeid der buitenlandse gereformeerden ter Synode niet beperkt tot medebeslissing in het geding tussen de strijdende partijen in de Nederlandse Kerken en ook niet tot het medeopstellen van de Leerregels. Want overeenkomstig de wens en wil van de Gecommitteerden van de Hoogmogende Heren Staten-Generaal en naar de gewoonte der voorgaande Nationale Synoden is door diezelfde Dordtse Synode ook de geloofsbelijdenis (de 37 Artikelen) en eveneens de Heid. Catechismus opnieuw overgelezen en onderzocht. En daaraan hebben ook de buitenlandse afgevaardigden deelgenomen.

Welnu, in de 146ste zitting, op de 30ste April 1619, hebben al de „uitheemse” theologen gezamenlijk gerapporteerd met betrekking tot de 37 Artikelen en in de 148ste zitting, op de eerste Mei van dat jaar, inzake de Heid. Catechismus. En hun eenparig getuigenis was, dat beide Belijdenisschriften in alles met Gods Woord waren overeenstemmende, dat in die Belijdenissen geen leerstuk was begrepen, hetwelk met de waarheid, in de Heilige Schrift uitgedrukt, was strijdende, maar integendeel, dat alles met dezelfde waarheid, en met de Belijdenissen van andere Geref. Kerken wel overeenstemde.

Het is de moeite waard bij dit feit even stil te staan. En dat juist in dagen als de onze, waarin men zelfs van synodocratische zijde hoort beweren, dat de Formulieren van Enigheid geen formulieren van eeuwigheid zijn! Want het is dan een feit, dat op die oecumenische geref. synode de gereformeerde wereldkerk onze Belijdenisschriften aan Gods Woord heeft getoetst en in overeenstemming met de Schriften heeft bevonden. Ja ook, dat onze Formulieren van Enigheid in al de stukken der leer met alle gereformeerde confessies ter wereld overeenstemden en overeenstemmen. Dat wil zeggen: deze drie Formulieren zijn inderdaad oecumenisch! Zij bevatten de leer der Schriften, welke altijd en overal moet gelden, tot de wederkomst van Christus!

In verband nu met die Schriftuurlijke eenheid en gemeenschap van de Gereformeerde Kerken over heel de wereld hebben de buitenlandse afgevaardigden een votum, een wens, uitgesproken. Een wens, welke het karakter van een vermaning heeft aangenomen. Want we lezen in de Acta of Handelingen: Daarenboven zijn de inlandsse vermaand door de uitheemse theologen, in deze rechtzinnige, godzalige en eenvoudige belijdenis des geloofs standvastig te willen volharden, dezelve aan de nakomelingen onvervalst te willen nalaten en tot de komst van onze Here Jezus Christus onvervalst te willen bewaren. En op deze bede, door de gereformeerde wereldkerk gericht tot onze Nederlandse Geref. Kerken, hebben onze vaders geantwoord met een ander votum, een gelofte. Want er volgt in diezelfde Acta: Hebben ook de inlandsse eendrachtig verklaard, dat haar voornemen was, in de belijdenis van deze rechtzinnige leer standvastig te volharden en dezelve in deze Nederlandse Provincies zuiver te leren, naarstig voor te staan en voorts onvervalst door de genade Gods te bewaren.

Dat is een machtig moment geweest! In dat uur hebben daar op de waarlijk oecumenische geref. synode van Christus' wereldkerk onze vaders, tegelijk met allen die eenzelfde Schriftuurlijk geloof hebben beleden, de hand gelegd op de troon Gods, in welke troon ook het Hoofd der kerk heeft plaats genomen, om voor God, engelen en mensen de gelofte af te leggen, ja te zweren, dat zij en hun verbondszaad onder beding van Gods genade tot de dag van Christus' verschijning op de wolken die Schriftuurlijke leer, vervat in de Belijdenisschriften, ongerept wilden bewaren. Dat was een Schriftuurlijke binding, niet alleen voor hen zelf, maar ook voor ons! Dat was een Schriftuurlijke bepaling van de toekomst van Christus' kerk in deze lage landen. Dat was de notering van een Schriftuurlijke gebondenheid tot Christus' wederkomst. Dat was het aanvaarden van een Goddelijke roeping niet alleen voor zichzelf en voor het nageslacht, maar ook voor gans de wereldkerk, voor de gereformeerde oecumene. Want daarmee werd immers ook uitgesproken: al zouden de buitenlandse geref. kerken die waarachtige oecumenische Belijdenis loslaten en verwerpen, toch willen wij haar zuiver handhaven en bewaren. Het was de Schriftuurlijke omlining van een wereldroeping!

Wij weten, dat onze Geref. Kerken aan die Schriftuurlijke eed der vaders niet altijd en overal trouw gebleven zijn. En om het breken van die dure eed heeft de God der waarheid niet alleen die Kerken, maar gans ons volk menigmaal zwaar gestraft. En aan die oordelen Gods zijn wij ook vandaag nog niet ontkomen. Maar tegelijk is gebleken, dat de HERE die verbondseid van onze vaders gedachtig is geweest en gebleven. En daarom heeft Hij in Zijn soevereine genade en in Zijn ondoorgrondelijke trouw aan het verbond met onze vaders door de werking van

Zijn Geest in weerwil van verbondsverlating telkens weer reformatie, terugkeer tot die eed, bewerkt. Want in de Afscheiding en de Doleantie der vorige eeuw is door die genade Gods teruggegrepen op hetgeen daar in Dordrecht had plaats gegrepen.

En nu stonden wij er in 1944 ook weer voor, of wij, de zonen en dochteren der Dordtse vaders, de toen afgelegde eed zouden handhaven dan wel verloochenen. Men heeft ons toen hardnekkig voorggehouden, dat al die leeruitspraken inzake het verbond, de doop, de algemene genade en wat dies meer zij, in overeenstemming waren en zijn met hetgeen de vaders eens leerden. En men heeft druk geparafeerd met de oude folianten onzer kerkelijke voorouders. Doch wij hebben daartegenover gesteld, dat het beslissende punt in kwestie is, of al die leerformules en formuliertjes van enigheid ook overeenkomen met de waarachtig oecumenische Belijdenis der vaders in Dordrecht. En het onderzoek op dat punt heeft uitgewezen, dat al die leerformules de toets met die Belijdenis en met de Heilige Schrift niet konden doorstaan. Het tegenbewijs moet tot op de huidige dag nog geleverd worden. En zo mogen wij rustig zeggen, dat de liberatio, de vrijmaking, was en is „e voto dordraceno”, „in overeenstemming met de wens en gelofte, welke op de Dordtse Synode zijn uitgesproken”.

Met dat „votum dordracenum” hebben onze kerken door Gods genade volle ernst gemaakt. Want wij hebben niet alleen in 1944 al de leerformules van 1942 afgezworen, maar ook op de Generale Synode van Groningen in 1946 de „Korte Verklaring” van 1905 laten varen. En zo zijn wij teruggekeerd tot de Drie Formulieren van Enigheid alleen! Hiermee zijn wij tot Dordt weergekeerd. Welbewust en opzettelijk. En dat niet, omdat wij dat votum van onze Dordtse vaders zo willen en moeten verstaan, dat wij tot de wederkomst van Christus nooit méér dan drie formulieren zouden mogen hebben. Want het ging daar toen niet in de eerste plaats om het getal der formulieren en evenmin om de manier van zeggings. Maar om de leer der Schriften, daarin vervat. Het aantal formulieren en de wijze van uitdrukking zijn daaraan ondergeschikt. Het kan zijn, dat de Heilige Geest, Die de kerk in alle waarheid leidt, volgens de eigen belofte van Christus, ons in de strijd om en in het belijden van de geopenbaarde waarheid Gods nog vele nieuwe Belijdenissen zal schenken. Maar dan zullen die nieuwe formulieren naast de oude moeten zijn de belijdenis van dezelfde oude leer en van dezelfde Heilige Schrift. Want het mag bij nieuw belijden niet gaan om een inkorten, een versmallen van hetgeen reeds beleden wordt, gelijk dat met het geschrift „Fundamenten en Perspectieven van Belijden” in het Ned. Herv. Kerkgenootschap het geval is. En evenmin mag een nieuw belijden het oude belijden veranderen en fundamenteel wijzigen, gelijk dat ook in het zoeven genoemde geschrift op onderscheiden punten het geval is. Tenslotte mag het in een nieuw belijden ook niet gaan om het canoniseren en autoriseren van zodanige gevolgtrekkingen uit het oude belijden, dat men zich daarmee verwijdt van de waarheid der Schriften, gelijk dat in de leerformules van 1905 en 1942 het geval bleek te zijn. Want in overeenstemming met de wens, op de Dordtse Synode uitgesproken, mag een nieuw belijden alleen maar zijn een méér belijden van de Schrift dan tot nu toe werd beleden. Een nieuw belijden moet niet eerst zijn een uitwerking en uitbreiding van het oude, doch behoort te zijn een belijden van hetgeen tot nu toe uit de Heilige Schrift nog niet of nog niet duidelijk in het oude belijden der kerk werd uitgesproken. Zie, dat kan de Heilige Geest ons schenken. Want het getuigenis der kerk moet ook in deze worden voleindigd. Maar dan zal dat doorgaande en nieuwe belijden in volkomen harmonie met het oude zijn. Anders is dat nieuwe belijden niet katholiek, niet oecumenisch, niet Schriftuurlijk. Dan zou dat niet altijd en overal kunnen gelden tot de wederkomst van Christus. Ketterijen mogen niet gelden altijd en overal tot Christus' verschijning. Nieuw belijden, dat het kenmerk van het katholieke en oecumenische en Schriftuurlijke mist, is seculier. En omdat wij in 1944 die nieuwbakken leerformules niet katholiek en oecumenisch en Schriftuurlijk bevonden, hebben wij die als beslist seculier gebrandmerkt. En dat doen we tot op de huidige dag. En daarbij hopen we door Gods genade te volharden. Want wij menen, dat het in overeenstemming met het „votum dordracenum” is, dat de substantie, de inhoud, van de drie formulieren, welke is de hoofdsom der Schriften, onverzwakt worde gehandhaafd.

Dat houden we rustig vol tegenover bijv. een actie-tje van een seculier man in een blad als „Enigheid des Geloofs”, om de zogenaamde „gereformeerde gezindte” te verenigen. En dat houden we ook rustig vol tegenover het inlands en uitheemse blok van zich gereformeerden noemenden, die in 1946 zich verenigden te Grand Rapids in een „Geref. Oecumenische Synode” en in 1949 datzelfde deden in Amsterdam en in 1953 dat in Edinburg willen voortzetten. Volgens de Acta van die vergadering in Amsterdam is wijlen Ds D. Sikkink zijn openingsrede daar aldus begonnen: „E voto dordraceno — naar de wens van de Synode van Dordrecht in de jaren 1618 en '19 en naar de eeuwen oude begeerte van de kerken der Reformatie zijt gij herwaarts gekomen.....”. Maar wij willen die „geref. kerken” daar in „geref. oecumenische synode” bijeen weerspreken. Want in 1946 hebben de Nederlandse

Synode
nieuwe
anderen
ben ze
speeld,
menisch
oecumen
draceno
Zo st
genover
in de li
tholieke
lijke. E
zende
ten ove
dat wij
leven in
het ver
al wat
overeen
is over
Daarin
Christus
28. Toer
al de vo
naam des
en le
En zie, I
der wer
dat het
bewaard
komst te
wolken
Belijden
gerept te
Belijden
halen! H
Gods tot
matie en
dat dan
vervalst
sing van
dan wor
Dan is d
den der
Want dan
niet meer
3: 15, zie
Doch nu
de Heilig
evangelie
deze ma
bewaring
Woord ve
tament. A
valst en
woord: B
mijn leer
trekt zich
bij de ha
van Woord
cipelen, d
en waarh
en het lev
weer geg
Zo ging h
heerlijke
een huis,
adres we
ging 't in
eeuw, in
werd geh
zo ging h
dienst van
wederkom
zeggen d
nis: aldoo
opdelen!
het gaat
wil en we
zuiver bew
om was o
Christi. E
Christi, en
en blijft
kerk, ook
moet over
het oude
moet hand
en een sch
het oude
laat een g
bouwen lo
ongerept t
Wie nu
1944 ziet
melse en
lijke verba
teurstelling
het gaat e
waard! En
spreking”
„votum do
En die d
dingen, da
lijdenis da
nu opnieuw